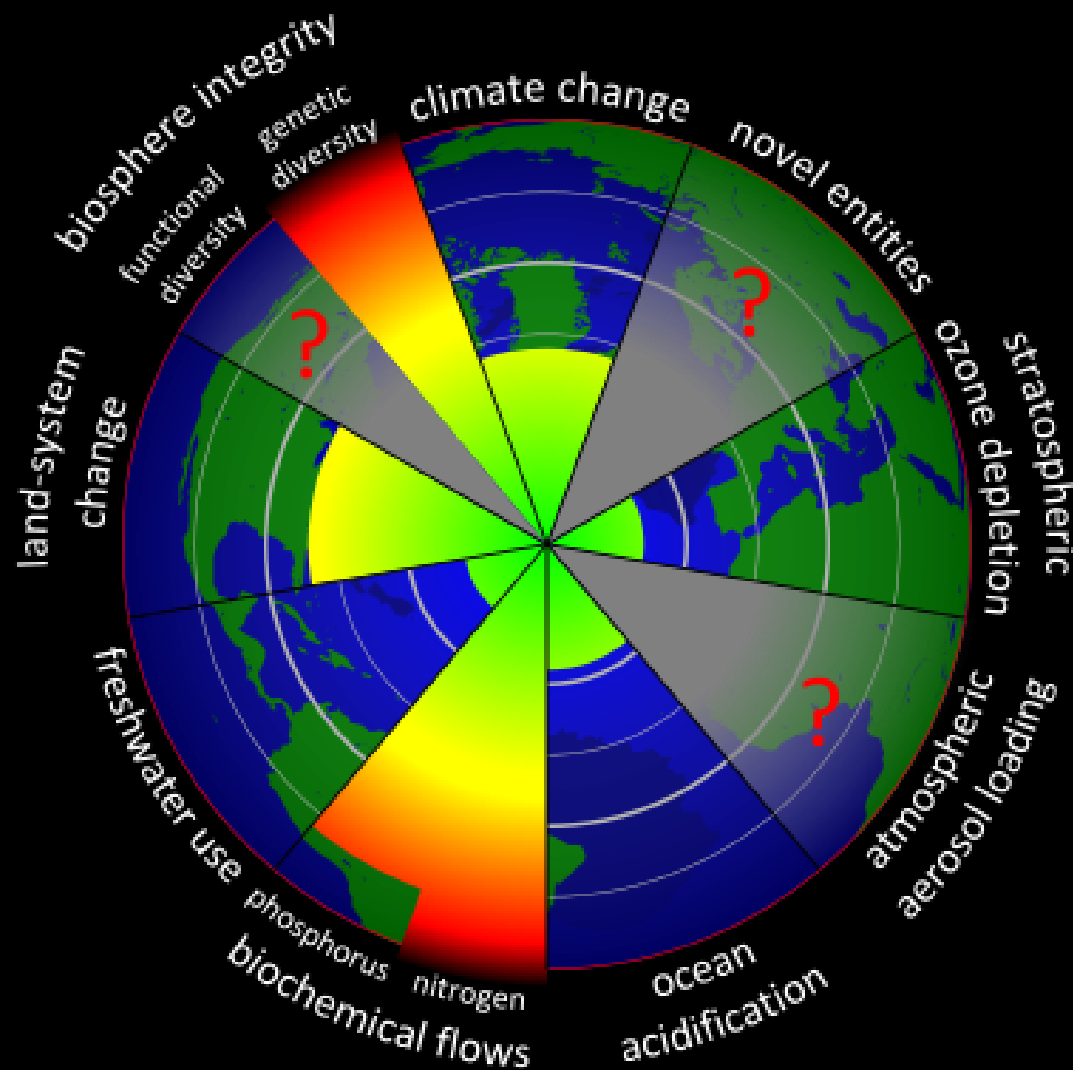

Akademiske tredemøller – en systemkritisk tilnærming

Dag O. Hessen

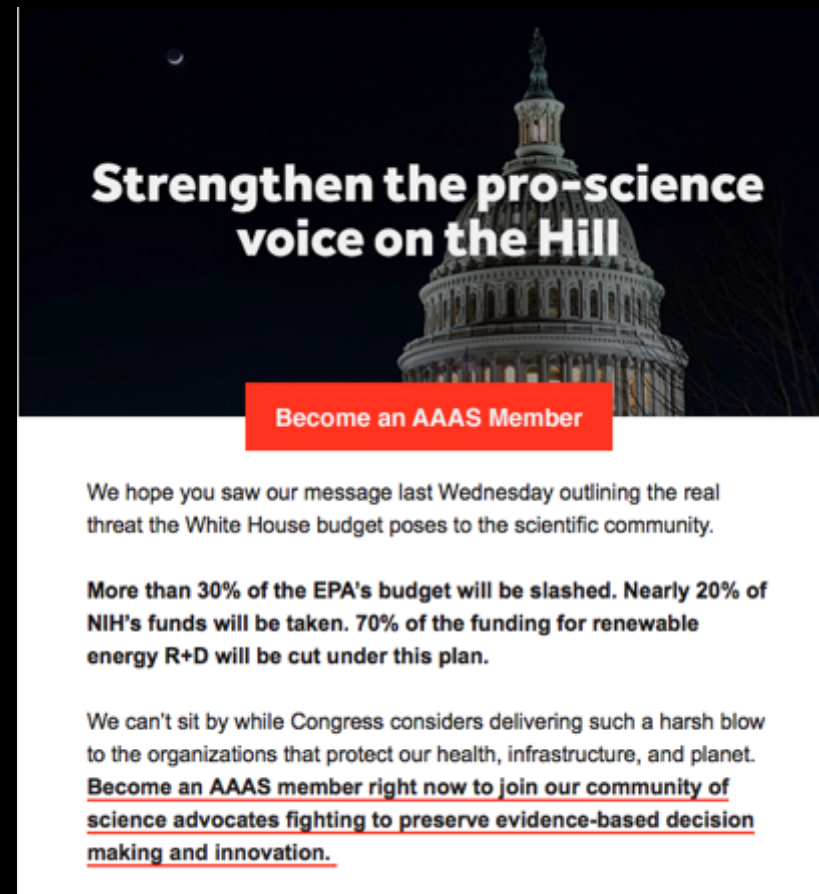
Inst. Biovitenskap, UiO

Bærekraftsmålene som fyrlykt

March for Science

- Utgangspunkt i Trumps uttalte klimaskepsis, omfavelse av kullindustrien, nedbygging av miljødirektoratet (ned 30 %, hver 3 ansatt sparket), erstatter halvparten av medlemmene i det vitenskapelige rådet med folk fra industrien
- En større trend hvor det ideologiske kartet velger framfor det vitenskapelige terrenget, og vitenskap relativiseres (klima, vaksine, evolusjon...)

A graphic for AAAS membership recruitment. The top half features a night view of the US Capitol building with the text "Strengthen the pro-science voice on the Hill" in white. Below this is a red button with the text "Become an AAAS Member". The bottom half is white with black text providing context and a call to action.

Strengthen the pro-science voice on the Hill

Become an AAAS Member

We hope you saw our message last Wednesday outlining the real threat the White House budget poses to the scientific community.

More than 30% of the EPA's budget will be slashed. Nearly 20% of NIH's funds will be taken. 70% of the funding for renewable energy R+D will be cut under this plan.

We can't sit by while Congress considers delivering such a harsh blow to the organizations that protect our health, infrastructure, and planet. **Become an AAAS member right now to join our community of science advocates fighting to preserve evidence-based decision making and innovation.**

Tingenes tilstand

- Ikke en elendighetsbeskrivelse. Tingenes tilstand er enn så lenge ganske bra i Norge, men vi skal være oppmerksom på skiftende vinder og *shifting baselines*. Den internasjonale trenden er klarere.
- Ikke et argument for at forskning og akademia skal være seg selv nok. Tvert i mot gjerne tettere kobling mellom akademia og samfunn, men da ikke bare for “å levere varene”
- Overordnet mål: *hvordan skal samfunnet få mest igjen for investering i forskning generelt og universiteter spesielt* (det er klart vi skal være til nytte)

4 tegn i tiden

- Økt forventningspress om innovasjon, forvaltningsrelevans og kortsiktig nytte
- Invasjon av pirattidsskrifter, gråsonejournaler, gråsonekonferanser og andre utslag av av kunnskap og publikasjoner har markedsverdi
- Relativisering av kunnskap, ideologisk bruk av forskning (cherry picking), faktafornektelse, (eks. klima og vaksinasjons skepsis)
- Det akademiske tredemøllekappløpet, rushet for papers og h-indeks, en kvantitetsdrivende konkurranse

“Creeping corporate culture”?

- *Nature* leder: “Forskere i Skandinavia har sett en bedriftskultur vinne terreng. Forskere i alle land burde bekymre seg over hvor raskt denne trenden har utviklet seg – og akademiske ledere bør mobilisere for å vinne tilbake tapte skanser” (Des. 2016).
- Uavhengige akademiske enheter viktige også som korrektiv. Enhver hund lærer raskt å ikke bite den hånden som mater den, og et universitet på oppdragsmidler kan vanskelig etterleve de humboldtske idealer om akademisk frihet og uavhengighet.

Sviktende tillit?

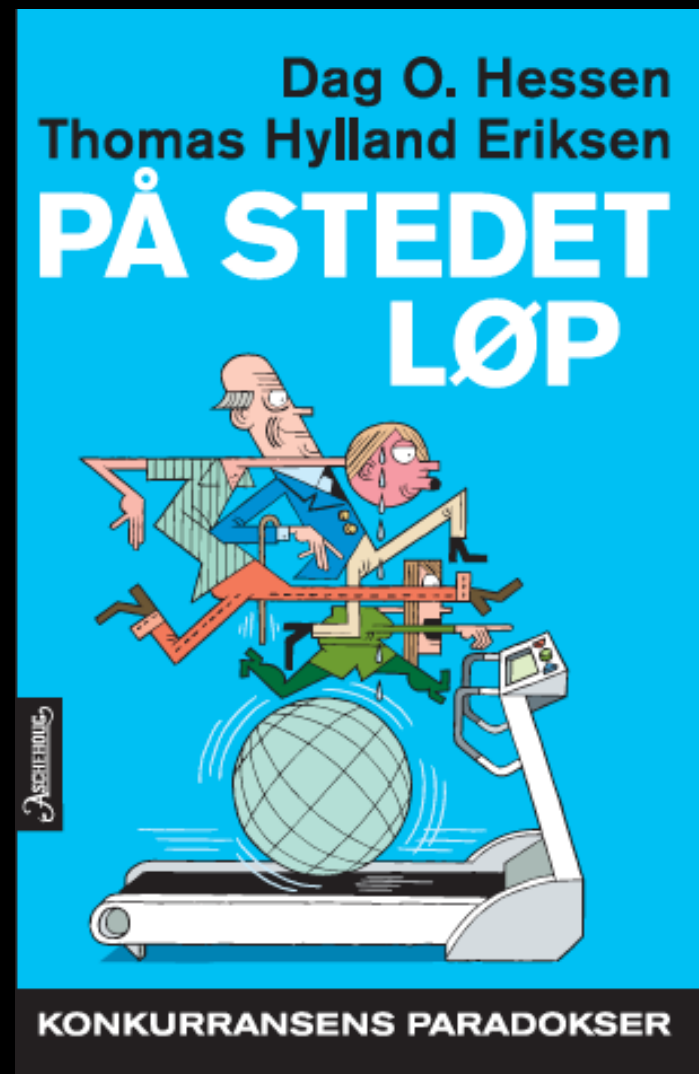
- ”...46 prosent mener at forskningsresultater ofte er kjøpt av industri eller myndigheter og dermed ikke er til å stole på, mens bare 16 prosent mener det motsatte...”
- Spekteret fra cherrypicking til bestilte forskningsresultater og videre til ren juks er velkjent fra før, men både *fake news* og *fake science* fikk en ny dreining med Trump
- MYE på spill: 1) et demokratisk problem dersom journalister, politikere og forskere får samme troverdighet som bruktbilselgere 2) Rasjonalitet og opplysning som fundament kan forvitre og 3) Klodens framtid i fare (Parisavtalen...)

Ikke bare Trump sin skyld...

- Refereesystemet vakler av flere grunner...
- Gråsoner- og juksetidskrifter låner navn og fjær av seriøse journaler, har ofte lemfeldig refereepraksis, er (ofte) rent kommersielt motivert, har dels fiktive redaksjoner etc
- Senket terskelen for publisering av "bullshit", produserer i beste fall dårlig kvalitetssikrede data, gjør det vanskeligere å skille klinten fra hveten, og bidrar til "brain pollution...".

Men også interne drivkrefter...

- Kvantitetsfokus, *boosting* av H-faktor, forfatterkonsortier, korte tidshorisonter, “safe” forskning (også en nødvendighet for PhD)
- Akademiske tredemøller, rangeringer og konkurranse på alle nivå fra institusjon til individ. Ikke bare negativt, men med noen bieffekter som økt kvantitetsfokus.
- Vanskelig å sikte mot det ene, epokegjørende gjennombruddet med høy risiko...

Hva vil vi med universitetene?

- Et sted mellom det Humboltske ideal og pølsefabrikken
- Er *dannelse* fortsatt relevant, tross sin eim av elitiske, møllkuler og nostalgi?
- Universiteter og opplysning har vært avgjørende for det moderne samfunn, for rasjonalitet og humanisme (jfr Pinker)
- Dette er noe som ikke kan tas for gitt, trues av dogmatiske og ignorans, må derfor kontinuerlig pleies.

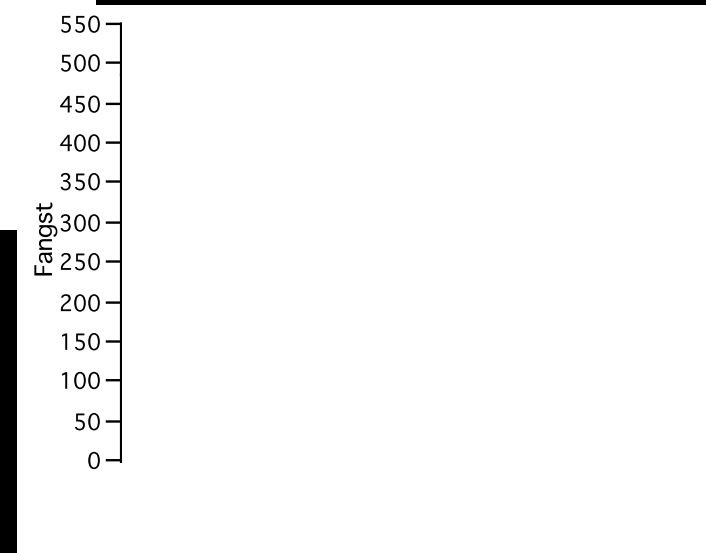
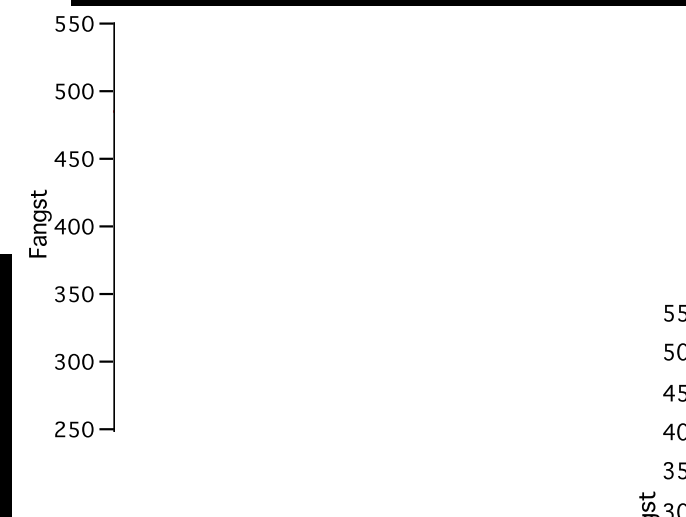
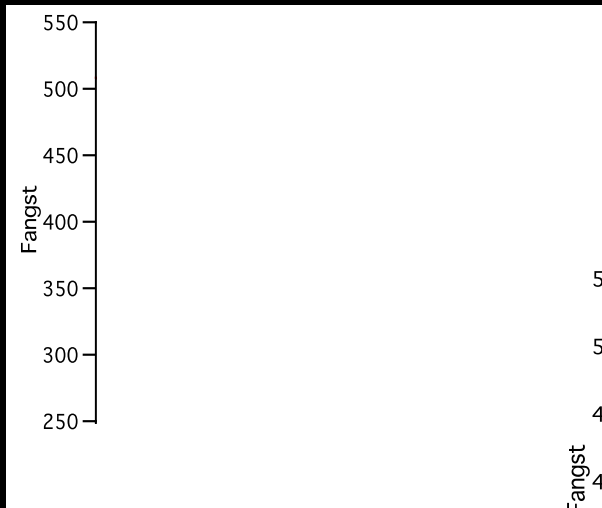
Hva vil jeg med min forskning?

- Personlig heder og ære?
- Forklare verden?
- Redde verden?
- Forskning har en samfunnskontrakt som består i mer enn å levere artikler
- Forskningsetikk dreier seg om større ting enn medforfatterskap og fusk
- En hippokratisk ed for forskningen?

Mandatet

- Forskeren skal være en *objektiv og verdinøytral sannhetssøker*.
- MEN, er det mulig? Og finnes virkelig *Sannheten* ved enden av regnbuen?
- Skal vi begrense oss til *papers* og forelesninger, eller ha et mandat utover det ?
- Bør ikke også forskere ta standpunkt i (forsknings)politiske spørsmål?
- Viktig å stå på barrikadene for idealene!

Forskningen er ikke helt verdi- eller presentasjonsnøytral...

Nye ting på gang...

- UoH som foretak. “Mulighetsstudie”, men hvis foretaksmodell er løsningen, hva er problemet?
- Hagen-utvalget: 11 lokale, næringsrettede “forskningsråd”. Er det en god idé å desentralisere forskningsfinansiering?
- UoH, Science advance og Science diplomacy. Mer ekspertvelde, vridning av UoH-mandatet eller viktig rolle i en tid med fake science og alternative sannheter?
- Ny UoH lov...

Langtidsplan 2019-2028

”Men kunnskapsutviklingen drives ikke bare av mål; i mange tilfeller har det vist seg at den rent nysgjerrighetsdrevne forskningen kan gi de mest uventede resultatene. Å utvikle kunnskap tar tid; derfor må vi ha et langsiktig perspektiv og vilje til å bruke de ressursene som er nødvendige. Norge skal ha verdensledende fagmiljøer som er med på å frembringe kunnskap som kan gi menneskene et bedre og rikere liv.”